

МИСТЕЦТВО АРХІТЕКТУРИ: ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Українська педагогічна наука і практика має значні досягнення в галузі естетичного виховання засобами різних видів мистецтва. Однак, у цьому розмаїтті чи не на останньому місці перебуває мистецтво архітектури, хоча його виховний потенціал унікальний і надзвичайно потужний.

Архітектура є всюди: у великих і малих містах, містечках і селах. Історія нашої країни зафіксована в архітектурних спорудах і ансамблях. Архітектурні твори здатні як гармонійно доповнювати і збагачувати навколишнє середовище, так і спотворювати його. Негативні тенденції нашого часу виявили себе у недбалому ставленні до історичної спадщини, руйнуванні пам'яток історії і культури, варварській забудові історичних центрів міст, тотальному несмаку. Серед причин, що призвели до такого стану речей, - відсутність прищеплених з дитинства знань, уявлень, смаків, цінностей, уподобань, вихованих завдяки залученню дітей до безцінних скарбів мистецтва архітектури.

Архітектурні символи глибоко вкорінені в структуру особистості на рівні підсвідомості. Кожна людина з моменту народження перебуває під впливом того архітектурного оточення, у якому зростає. І, хоча цей вплив далеко не завжди усвідомлений, він, поряд з іншими факторами, зумовлює психо-емоційний тип, смаки, рівень загального розвитку і культури, систему цінностей, поведінкові стереотипи, світогляд людини, її характер - як індивідуальний, так і національний. Різноманітність властивостей і форм архітектури зумовлює застосування широкого спектру форм і методів естетичного виховання та технологій їх використання.

Архітектура – це особливий різновид творчості, що поєднує в собі художній і технологічний аспекти. Серед інших мистецтв вона виділяється, у першу чергу, такою функцією як формування середовища людської

життєдіяльності. Системність останньої визначає таку властивість архітектури як існування в системі, в ансамблі. Звідси походить її організуюча функція по відношенню до інших мистецтв. Тобто, архітектура утворює основу середовища, в якому існують їх твори, визначає можливості їх синтезу. Недаремно її здавна називають «матір'ю мистецтв». Ця властивість архітектури впливає на розуміння і відчуття взаємопов'язаності мистецтва і життя, єдності різних видів мистецтва, на здатність до естетичного сприймання дійсності, прагнення гармонізації людської життєдіяльності.

Архітектура належить до просторових мистецтв, у яких образ існує у просторі й не змінюється з часом. Архітектурні структури тривимірні, уявлення про них складається внаслідок співставлення картин, які послідовно відкриваються з різних точок зору. Об'єктом сприйняття, через який людина осягає архітектуру, служить форма. Через неї висловлюються та сприймаються образи, що несуть загальнокультурну інформацію, на неї спрямовані естетична творчість та естетична оцінка. Форма архітектурного твору – це «внутрішній зв'язок та спосіб взаємодії матеріальних елементів і просторів твору архітектури між собою та оточенням, дані нам у чуттєвому сприйнятті... Разом з тим, це естетично впорядкована конструкція, створена за «законами краси» й наділена естетичною цінністю» [2, с.10].

Залучення до мистецтва архітектури, здатність розуміти його «мову», тобто - сприймати просторово-структурні форми, їх пропорції, ритми, відчувати їх гармонію чи дисгармонію, - виховують естетичний смак, художнє сприйняття дійсності, розуміння «мов» інших видів мистецтва, розвивають уяву, просторове мислення, поглиблюють світовідчуття людини в цілому.

Архітектура – це матеріалізована в монументальних формах інформація про час, суспільство, людей, стосунки між ними, їх культуру, смаки, спосіб мислення. Ця інформація не лише активно впливає на формування поведінки людей одного часу, але й пов'язує різні покоління та

епохи, утворює важливу частину колективної пам'яті людства. Кращі, так звані «знакові» споруди кожної епохи втілюють її етичні та естетичні ідеали.

Тому матеріально-просторові елементи архітектури можна розглядати також як знаки – носії інформації. Система архітектурних форм виступає в якості засобу комунікації між людьми й має власне семіотичне значення. Окрім знаків суто практичної спрямованості, існують і такі, що становлять ідейно-образний зміст споруди. Саме вони утворюють художню мову архітектури.

Ця художня мова невіддільна від національної культури, яка втілюється через архітектуру в характері предметно-просторового середовища. Свого часу тенденції самоствердження націй спонукали розвиток самобутніх художніх засобів архітектури в межах національних шкіл (в українському історичному ареалі були три такі періоди: Київська Русь, козаччина, початок ХХ століття). З цього випливають великі можливості архітектури у справі виховання національно свідомих громадян, патріотів України. З іншого боку, освоєння архітектурного мистецтва інших народів сприятиме вихованню толерантності, поваги до представників різних народів і культур, вихованню загальнолюдських цінностей, розвитку культурологічного мислення, розумінню єдності загальнолюдської культури у різноманітності її національних проявів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гутнов А.Э.* Мир архитектуры: Язык архитектуры. – М.: Молодая гвардия, 1985. – 351 с.
2. *Иконников А.В.* Художественный язык архитектуры. – М.: Искусство, 1985. – 175 с.
3. Мистецтво у розвитку особистості. Монографія. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
4. *Уманцев Ф.С.* Этюды по теории и истории архитектуры и искусства. - К.: НИИТИАГ, 2002. – 358 с.